



CZU 37(498)(092)

**CTITOR AL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC - PETRACHE POENARU
(1799-1875) 220 DE ANI DE LA NAȘTERE**

*PETRACHE POENARU (1799-1875, CREATOR AND ORGANIZER OF THE ROMANIAN
EDUCATIONAL SYSTEM - 220 YEARS FROM BIRTHDAY*

Diana GĂINĂ

Abstract: *The article is dedicated to the prominent personality of the Romanian culture of the first half of the nineteenth century, Petrarhe Poenaru (1799-1875). He was a great educator of his time, Romanian bibliographer, inventor, founder of the Romanian school, a fighter for social and national justice, a member of the Romanian Academy.*

Keywords: *Petrache Poenaru, teacher, biography, personality, Romanian culture*



Una din personalitățile științei românești de o indubitabilă valoare pe multiple planuri a fost Petrarhe Poenaru, născut la 10 ianuarie 1799 în comuna Bălcești, satul Benești, județul Vâlcea. După Gheorghe Lazăr, care rămâne întemeietorul învățământului superior românesc din Țara Românească, Petrarhe Poenaru apare ca un ctitor al școlii elementare românești și ca un viguros organizator al învățământului. Prin opera sa, înfăptuită cu multă străduință, pricepere și modestie, el este una dintre figurile interesante ale culturii noastre din prima jumătate a secolului al XIX-lea, epocă de adânci transformări social-economice și politice.

Personalitate de o rară predilecție pentru diverse domenii, Petrarhe Poenaru este prezentat în lucrări enciclopedice drept „inventator, strălucit pedagog, ctitor al școlii românești, luptător pentru dreptate socială și națională”.

După absolvirea cursurilor medii, mai întâi, la Craiova și apoi la București, se încadrează în învățământul ecleziastic, predând limba greacă la Mitropolie până în anul 1821, când participă la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, îndeplinind misiunea de secretar al acestuia. În perioada anilor 1824-1825 face studii de elină, latină, matematică și inginerie la Universitatea Politehnică din Viena, continuate la Școala de Aplicații a Inginerilor Geografi din Paris în 1826. Anul 1831 îl găsește în Anglia, unde cercetează industria, iar în 1832 este profesor de fizică, matematică și director al Colegiului Național „Sf. Sava”. Între anii 1832-1847 este inspector și director general al școlilor din Țara Românească.

Neobosit animator al mișcării culturale, Petrarhe Poenaru contribuie în 1831 la înființarea Societății Filarmonice, în 1845 intră în Asociația Literară, în 1861 devine membru de onoare al vestitei Societăți *Astra*, este președintele Societății pentru în-



vățatura poporului, în 1870 devine membru al Societății Academice Române.

Pe lângă funcția de director al școlilor pe care Petrache Poenaru a îndeplinit-o neîntrerupt între 1832 și 1848, el îndeplinește și alte funcții administrative de stat, cum ar fi „șef de masă” la Marea Postelnicie (1830-1855), membru în Comisia documentelor (1857), membru în Comisia de Stat, membru în Comisia pentru eliberarea robilor (1848).

În istoria invenției universale Petrache Poenaru este cunoscut și în calitate de creator al primului toc cu pompiță, cunoscut în acel timp sub denumirea de „stilograf”. La numai 28 de ani, Petrache Poenaru brevetează primul toc rezervor din lume, mai întâi la Viena, apoi la Paris în 1827 (pe când era student), cu titlul „Condeiiul portăreț fără sfârșit, alimentându-se însuși cu cerneală” și devine astfel deținătorul primului brevet de invenție obținut de un român.



Brevetul de invenție arată nu numai spiritul inventiv al studentului român, dar și originalitatea concepției, pe cât de simplă pe atât de practică. Invenția lui Petrache Poenaru a revoluționat domeniul instrumentelor de scris, contribuind astfel la crearea unui obiect utilizat și astăzi de miliarde de oameni. Tocul cu rezervor de cerneală „Poenaru”, precursorul stiloului modern, elimină zgârieturile de pe hârtie și scurgerile nedorite de cerneală și propunea soluții pentru îmbunătățirea părților componente, astfel încât să asigure un flux constant al cernelii și posibilitatea înlocuirii unor piese.

Mai târziu, Lewis Edson Waterman a preluat ideea românului, transformându-l într-un stilou ce se poate umple prin intermediul peniței, în 1884, producând un flux mai sigur de cerneală.

Petrache Poenaru este primul român care a călătorit cu trenul. La 15 septembrie 1830 se deschide în Anglia prima cale ferată din lume, care face legătura între Liverpool și Manchester. La 27 octombrie 1831 tânărul Petrache Poenaru, spunea printre altele:

„Am făcut această călătorie cu un nou mijloc de transport, care este una din minunile industriei secolului... douăzeci de trăsuri legate unele cu altele, încărcate cu 240 de persoane sunt trase deodată de o singură mașină cu aburi...”



Brevetul acordat de Guvernul francez lui Petrache Poenaru pentru inventarea stiloului



Petrache Poenaru a fost unul dintre organizatorii învățământului național românesc, fondatorul **Colegiului Național Carol I din Craiova**. Între 1834-1836 a insistat pentru introducerea **Sistemului Metric Zecimal în Muntenia**. Împreună cu alți oameni de seamă a contribuit la înființarea în 1835 la Pantelimon a Școlii de Agricultură. Din poziția de membru al Eforiei Școlilor Naționale în 1850 devine co-fondator al **Școlii de Poduri și Șosele** (actuala **Universitate de Construcții din București**).

Una din marile necesități ale învățământului erau manualele și materialul didactic. Poenaru și-a dat seama de această lipsă și-i îndemna mereu pe profesori să alcătuiască manuale. Între pușinii autori care s-au încumetat să întocmească manuale este și Poenaru. Pentru necesitățile catedrei de la Colegiul „Sf. Sava” și de la alte școli din țară, el traduce **Geometria** lui Legendre pe care o prezintă Eforiei în 1834. Comisia alcătuită pentru examinarea manuscrisului recomandă tipărirea manualului, motivând: „se află tălmăcit în toate limbile cele cultivate, se predă mai în toate colegiile și liceele și este potrivit cu trebuința cursului elementar de matematică în școala de la „Sf. Sava”.

Pentru a ușura tipărirea manualelor didactice, Eforia, la insistența lui Poenaru, cumpărase din Paris o tipografie, pe care o instalase la Colegiul „Sf. Sava”. Faptul deschidea perspective noi pentru școala națională.

Petrache Poenaru a contribuit la dezvoltarea patrimoniului tipăriturilor științifice românești, care era destul de firav la mijlocul secolului al XIX-lea. Astfel el traduce din latinește după Appeltauer **Elemente de algebră**, cu unele modificări cerute de școală și, împreună cu Aaron Florian și G. Hill încep în 1839 întocmirea primului dicționar francez-român care este terminat după trei ani de muncă. Lucrarea apare în două volume mari cu titlul : „**Vocabular franțezo-romînesc după cea din urmă ediție a dicționarului de Academia Franțoească, cu adăogare de multe ziceri, culese din deosebite dicționare de P. Poenaru, directorul școalelor naționale, F. Aaron și G. Hill, profesori la colegiul Sf. Sava, București**”.

Personalitatea lui Petrache Poenaru s-a manifestat în multe activități culturale și științifice. Stăpânind o cultură bogată și variată, însușită în anii lungi de studii, el se arăta mereu dornic de a căpăta noi cunoștințe. Născut pentru profesia de dascăl, încă din tinerețe a fost îndemnat către școală, către școlari, către mulțimea dornică de lumină. În toate acțiunile sale, în toate domeniile în care s-a manifestat, el apare ca învățător, ca cel ce-și deschide sufletul și mintea, ca să împartă, să dăruiască.

Poenaru a inițiat și a condus ziare. În ziaristica sa se simte învățătorul, cel ce dăruiește cu gest larg din comoara cunoștințelor sale. El n-a fost savantul închistat într-un sistem arid și pedant, ci s-a manifestat ca un modest și discret semănător de idei, de cunoștințe folositoare.

Colaborează la **Curierul Românesc, Muzeul Național, Gazeta Teatrului Național, România, Foaiete pentru minte, inimă și literatură** ș.a. Scoate foaia **Învățământul satului** și, împreună cu Dimitrie Povlid, pune bazele unui „cod unic pentru Țara Românească, servind la măsurarea porumbului din cazanele de rezervă pentru timpuri de secetă”.

Ca director al Eforiei Școalelor, include în Regulamentul Școalelor, din 1833, primele prevederi legislative referitoare la biblioteci. Acest Regulament pune bazele constituirii de biblioteci finanțate de stat, una în Colegiul din „Sf. Sava” și alta în școala din Craiova. Cele două biblioteci au beneficiat de depozit legal, ceea ce le-a permis să-și dezvolte colecțiile. Inițiază constituirea unui fond național de carte și manuscrise



adunate din mănăstiri și biserici.

Petrache Poenaru elaborează cel mai vechi regulament al unei biblioteci publice din Țara Românească, printr-un decret promulgat de Eforia Școalelor la 15 septembrie 1836, care cuprinde și cele mai importante prevederi biblioteconomice de organizare și valorificare a colecțiilor unei biblioteci publice cu caracter național. Având în vedere valoarea bibliografiei naționale, recomandă, în acest sens, încă din 1845, tipărirea catalogului Bibliotecii Colegiului „Sf. Sava”. Împreună cu Nicolae Kretzulescu redactează în 1864 „Regulamentul pentru bibliotecile publice”.

Pentru înaltele sale calități, pentru meritele sale deosebite, Petrache Poenaru este răsplătit cu titlurile „mare comis” (1834), „mare culcer” (1841) și „aga” (1851). Face parte din Obșteasca Adunare din 1841, iar Cuza îl numește în Consiliul de Stat.

Alături de Gheorghe Lazăr și Ion Heliade Rădulescu, Petrache Poenaru contribuie neîntrerupt la propășirea științei românești din vremea sa. În urma acestei eminente personalități a rămas un număr impresionant de scrieri: cărți, articole, cuvântări, iar memoria sa este păstrată în evocările multor proeminente ale culturii românești, precum au fost Gheorghe Sion, Alexandru Odobescu, Nicolae Iorga, P. V. Năsturel, George Potra ș.a.

Bibliografie:

1. BODEA, Corneliu. Un precursor al României moderne – Petrache Poenaru (1799-1875). In: *Academica*. 1999, nr. 7-8, p. 24. ISSN 1220-5737.
2. BULUȚĂ, Gheorghe, PETRESCU, Victor, VASILESCU, Emil. Poenaru, Petrache. In: *Bibliologi români : Dicționar*. Târgoviște : Ed. Bibliotheca, 2011, pp. 193-194. ISBN 978-973-712-591-0.
3. NESTORESCU, Andrei. „Iubirea de învățătură”. O autobiografie a lui Petrache Poenaru. In: *Limbă și literatură*. 2004, vol. III-IV, pp. 95-100. ISSN 0583-8045.
4. PORTA, George. *Petrache Poenaru: ctitor al învățământului în Țara noastră*. București : Ed. Științifică, 1963, 394 p.
5. Primul brevet de invenție obținut de un român. In: *Natura*. 2016, nr. 2, p. 13.
6. STRATULAT, Mihai. Petrache Poenaru (1799-1875). In: *Știință și tehnică*. 2002, nr. 7-9, p. 74.
7. VOINEA, Radu. Viața și activitatea lui Petrache Poenaru. In: *Academica*. 1999, nr. 7-8, p. 23. ISSN 1220-5737.